

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยเรื้อรังและพี่น้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กวัยเรียน อายุ ระหว่าง 6-12 ปีประกอบด้วย 4 กลุ่มกลุ่มละ 30 คนรวมทั้งสิ้น 120 คน ดังนี้คือ กลุ่มที่ 1 เป็นเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง กลุ่มที่ 2 เด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง กลุ่มที่ 3 เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติ กลุ่มที่ 4 เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติ โดยเด็กป่วยเคยได้รับการรักษาในโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและโรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว ข้อมูลทั่วไปของเด็กและพี่น้อง และแบบสัมภาษณ์ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยเรียน เป็นแบบสอบถาม ตามแนวคิดของคูเปอร์สมิท Coopersmith Self-esteem Inventory (ซึ่งดัดแปลงโดย จันทรรณ พัทธศิริกุล (2532) และผู้วิจัย ได้นำไปหาค่าความเชื่อมั่นในกลุ่มตัวอย่าง KR-20 เท่ากับ .89 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 26 มกราคม 2552 ถึง 31 พฤษภาคม 2552

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ค่าการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว

ข้อมูลของบิดา พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-39 ปีคิดเป็นร้อยละ 46.7 โดยมีค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ 37.2 ปี ($SD = 3.32$) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 45.0 อาชีพส่วนใหญ่คือ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 86.7 ข้อมูลของมารดาพบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.3 โดยมีค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ 34.7 ปี ($SD = 2.9$) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 45.0 อาชีพส่วนใหญ่คือ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 66.7 รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.7 มีสถานภาพ

สมรสคิดเป็นร้อยละ 100.0 จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนมากประกอบด้วย บิดามารดาและบุตร คิดเป็นร้อยละ 75.0 และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ส่วนใหญ่มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3

1.2 ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

เด็กในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติ เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติ เด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรัง เด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง จำนวนกลุ่มละ 30 คน เด็กป่วยโรคเรื้อรังมีน้องและพี่เป็นเด็กปกติส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เด็กปกติมีพี่และน้องป่วยโรคเรื้อรังส่วนใหญ่เพศเด็กในกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 6-9 ปี มากที่สุด โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 9.32 ปี ($SD = 1.68$) ค่าเฉลี่ยช่วงห่างของอายุของพี่น้อง เท่ากับ 2.6 ปี ($SD = 1.68$) เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นพี่ป่วยด้วยโรคหอบหืดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.7 ส่วนเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นน้องป่วยเป็นโรคหอบหืดและโรคเลือดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 เท่ากัน ระยะเวลาในการเจ็บป่วยของเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นพี่ มีระยะเวลาการเจ็บป่วยน้อยกว่า 5 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70.0 ส่วนเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นน้อง มีระยะเวลาการเจ็บป่วยอยู่ระหว่าง 6-10 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.5

2. ค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะทางประชากร ระหว่างเด็กป่วยโรคเรื้อรังและเด็กปกติ จำแนกตามคุณลักษณะทางประชากร การศึกษาของมารดา รายได้ของครอบครัว โรคเรื้อรังและระยะเวลาป่วย

เด็กปกติเพศหญิงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากที่สุดเท่ากับ 32.3 ($SD = 4.1$) ในกลุ่มอายุพบว่าเด็กปกติที่มีอายุระหว่าง 6-9 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากที่สุดเท่ากับ 32.2 ($SD = 4.3$) เกี่ยวกับระดับการศึกษาของมารดา พบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากที่สุดเท่ากับ 31.0 ($SD = 4.1$) เด็กปกติที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไป มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากที่สุดเท่ากับ 32.6 ($SD = 3.8$) ในกลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังพบว่าเด็กป่วยโรคหัวใจ ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากที่สุดเท่ากับ 30.0 ($SD = 8.1$) ส่วนเด็กที่มีความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำสุด คือเด็กป่วยด้วยโรคมะเร็ง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.5 ($SD = 4.9$)

2.2 ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยรวมและรายด้าน

2.2.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวม

พบว่าเด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรัง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวมเท่ากับ 32.2 ($SD = 4.45$) ส่วนค่าคะแนนต่ำสุดคือเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องเป็นเด็กปกติ มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวมเท่ากับ 18.07 ($SD = 5.39$)

2.2.2 ด้านตนเองทั่วไป

ค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป พบว่าเด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรังมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.70 ($SD = 2.05$) เด็กป่วยที่มีน้องเป็นเด็กปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวมต่ำสุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 7.07 ($SD = 3.78$)

2.2.3 ด้านสังคม

ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคม โดยรวมพบว่าเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรังมีค่าคะแนนเฉลี่ยทางด้านสังคมโดยรวมสูงสุด กล่าวคือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.37 ($SD = .71$) และกลุ่มเด็กป่วยที่มีน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยทางด้านสังคมโดยรวมต่ำสุดคือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 ($SD = 1.51$)

2.2.4 ด้านบิดามารดา

ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านบิดามารดาเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 7.40 ($SD = 1.59$) รองลงมาคือกลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.07 ($SD = 1.40$) ต่ำสุดคือกลุ่มเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.87 ($SD = 3.09$)

2.2.5 ด้านโรงเรียน

ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียนโดยรวม พบว่าเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรังมีค่าคะแนนเฉลี่ยทางด้านโรงเรียนสูงสุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ($SD = 1.51$) และกลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.03 ($SD = 1.12$)

3. เปรียบเทียบความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวมและรายด้าน

3.1 เปรียบเทียบความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวม

เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวม พบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่น้องปกติและเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 38.77, df = 119$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งว่า “เด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรังมีความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” โดยเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติมีคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าทุกกลุ่ม และกลุ่มเด็กป่วยที่มีพี่ปกติมีคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากลุ่มเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง (ตารางที่ 9 และตารางที่ 10)

3.2 เปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป พบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่น้องปกติและเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง มีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 32.34, df = 119$) โดยเด็กป่วยที่มีน้องปกติมีคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าทุกกลุ่ม และกลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติมีคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากลุ่มเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง (ดังตารางที่ 11 และตารางที่ 12)

3.3 เปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคม(เพื่อน)

เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคม (เพื่อน) เด็กทั้ง 4 กลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 70.32, df = 119$) เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่กับเด็กแต่ละกลุ่ม พบว่ากลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากับทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคมต่ำกว่ากับกลุ่มเด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรังและเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง (ดังตารางที่ 13 และตารางที่ 14)

3.4 เปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านบิคารมารดา

เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านบิคารมารดาพบว่าเด็กทั้ง 4 กลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านบิคารมารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 10.04, df = 119$) โดยเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติและน้องปกติมีค่าคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กปกติที่มีพี่และน้องป่วยโรคเรื้อรัง (ดังตารางที่ 15 และตารางที่ 16)

3.5 เปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียน

เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียนพบว่า เด็กทั้ง 4 กลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 70.35, df = 119$) โดยเด็กป่วยที่มีพี่ปกติและน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าเด็กปกติที่มีพี่และน้องป่วยโรคเรื้อรัง (ดังตารางที่ 17 และตารางที่ 18)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวม

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติและน้องปกติมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากลุ่มเด็กปกติที่มีพี่หรือน้องป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งสอดคล้องกับตารางที่ 3 หน้า 45 พบว่า เด็กป่วยโรคเรื้อรังทั้งเพศชายและหญิงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าเด็กปกติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเกิดจากองค์ประกอบภายในและภายนอกตัวบุคคล (Coopersmith, 1981) ซึ่งองค์ประกอบภายในตนประการหนึ่งนั้นคือ ภาวะการเจ็บป่วยและลักษณะทางกายภาพ และการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังแทบทุกชนิดทำให้เด็กป่วยมีการเจริญเติบโตช้า ขาดโอกาสในการพัฒนาด้านร่างกายทำให้มีรูปร่างเล็ก ตัวแคระแกรน น้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเด็กปกติวัยเดียวกัน เป็นหนุ่มสาวช้ากว่าปกติ (อำพร กอริ ,2544) ความงาม ความแข็งแรง ความรวดเร็วลดลง ซึ่งเด็กวัยเรียนนี้จะกังวลกับรูปร่างของตน อยากให้รูปร่างสวยงาม (สุชา จันทรเฒ, 2542) บุคคลที่มีความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกายของตนเองในทางลบ ก็มักจะมีความรู้สึกเป็นทางลบตามไปด้วย ค่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยจึงต่ำกว่าเด็กปกติ

จากการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรมีน้องปกติต่ำกว่าเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่ง 2 กลุ่มนี้เป็นเด็กที่มีบทบาทเป็นพี่เหมือนกันแต่ค่าคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่างกันด้วย เนื่องจากเพราะว่าการแสดงบทบาทในบ้านของเด็กวัยเรียนที่มีพี่น้องป่วย พบว่ามีการดูแลเก็บที่นอนของตนเองมากที่สุด อาจอธิบายได้ว่า จากแนวคิดพัฒนาการของ Erikson (1963) กล่าวว่า “เด็กวัยเรียนมีบทบาทในครอบครัวมากขึ้น โดยร่วมรับผิดชอบงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ทำความสะอาดบ้าน หรือการดูแลเก็บที่นอนของตนเอง” และจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งเป็นพี่ของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง ดังนั้นจึงมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยงานบ้านบิดามารดา ซึ่งเด็ก 2 กลุ่มนี้มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทข้างต้นที่ต่างกัน เพราะเนื่องจากโรคเรื้อรังของตนเองจึงทำให้ไม่สามารถแสดงบทบาทดังกล่าวได้ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่างกันด้วย

2. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านตนโดยทั่วไปพบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่และน้องปกติมีค่าคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าทุกกลุ่ม เนื่องจากเมื่อเด็กเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังย่อมส่งผลต่อสภาพจิตใจและสภาพร่างกายทำให้เด็กที่เจ็บป่วยดูแลตนเองได้น้อยต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่สามารถตัดสินใจในบางเรื่องได้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กป่วยเกิดความรู้สึกมีปมด้อยทั้งจากร่างกายของตนเอง และรู้สึกว่าตนเองต่ำต้อยกว่าคนอื่น ไม่สามารถเป็นที่พึ่งของใครได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

สุชา จันทรเฒ (2542) กล่าวว่า ซึ่งลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้ที่มีเสน่ห์ทางด้านรูปร่าง ความแข็งแรงของร่างกาย ความคล่องแคล่วด้านการเคลื่อนไหว ย่อมมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง ซึ่งตรงข้ามกับคนที่มีลักษณะทางกายภาพด้อยกว่าย่อมมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่า และการเจ็บป่วยโรคเรื้อรังบางโรคทำให้สูญเสียหน้าที่ด้านการรู้จักซึ่งเป็นสาเหตุปัญหาด้านการเรียนรู้และความบกพร่องทางสังคม เด็กป่วยโรคเรื้อรังจึงมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าเด็กปกติที่เป็นพี่น้อง

3. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านสังคม

เมื่อพิจารณาด้านสังคมพบว่าเด็กปกติที่มีพี่หรือน้องป่วยโรคเรื้อรัง มีค่าคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่ปกติหรือน้องปกติ ทั้งนี้เพราะจากการที่เจ็บป่วยโรคเรื้อรังทำให้เด็กป่วยต้องเข้ารับการรักษามารวดในโรงพยาบาลบ่อยครั้ง (อำพร กอริ, 2544) ทำให้ขาดสังคมกับกลุ่มเพื่อนใน โรงเรียนและเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เด็กป่วยมักขาดความนิยมหรือชื่นชมจากบุคคลอื่น เป็นบุคคลที่น่าเบื่อและมักถูกผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง และรู้สึกว่าไม่มีผู้ใดเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตนเอง นอกจากนั้น พบว่าพี่น้องของเด็กป่วยต้องมีหน้าที่ในบ้านมากกว่าเด็กป่วยโดยต้องรับภาระหน้าที่ในการดูแลเด็กป่วย ช่วยเหลืองานบ้านบิดามารดา (สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ, 2537) อาจทำให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างพี่น้อง เด็กป่วยจึงขาดการยอมรับทางสังคม (สุธิดา ล่ำมั่ง, 2544) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงต่ำกว่าเด็กปกติที่เป็นพี่น้อง

4. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านบิดามารดา

เมื่อพิจารณาด้านบิดามารดาพบว่า เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีพี่หรือน้องปกติ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเด็กปกติที่มีพี่หรือน้อง ทั้งนี้เพราะว่า มารดาส่วนใหญ่จะรักและเข้าข้างเด็กที่ป่วยโรคเรื้อรัง (พัชรพรรณ ทิพวงศา, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปริศนา สุนทรไชย (2543) พบว่าในครอบครัวที่มีบุตรเจ็บป่วยโรคเรื้อรังส่งผลให้สัมพันธภาพในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับพี่น้องของเด็กป่วย เนื่องจากบิดามารดาให้ความสนใจ และดูแลเอาใจใส่เด็กที่ป่วยมากกว่าปกติ พี่น้องของเด็กป่วยจึงไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร จากผลวิจัยพบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังมีมารดาที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาถึงมัธยมมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กปกติ สอดคล้องกับการศึกษาของหทัยกาญจน์ บัวหนอง (2547) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีแตกต่างกับเด็กที่มีผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กจะสูงหรือจะต่ำขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร (Coopersmith, 1981)

ด้วยเหตุนี้เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มารดาใช้เวลาเอาใจใส่มากกว่ากลุ่มเด็กปกติ จึงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงสูงกว่า จากการศึกษานี้ของสุจิตรา เหลืองอมรเลิศ (2537) พบว่าที่น้องของเด็กป่วยต้องมีหน้าที่ในบ้านมากกว่าเด็กในวัยเดียวกันที่ไม่มีพี่น้องป่วย โดยที่พี่น้องเด็กป่วยจะต้องรับภาระหน้าที่ในการดูแลเด็กป่วย ช่วยเหลืองานบ้านบิดามารดา

5. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียน

เมื่อพิจารณาด้านโรงเรียนพบว่า เด็กป่วยโรคเรื้อรังมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำกว่าเด็กปกติ ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนและครูเป็นแหล่งส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กที่มาจากที่บ้าน (อำพร กอริ, 2544) การที่ครูเปิด โอกาสให้เด็กสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยไม่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียนที่วางไว้ การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับจากครู เพื่อน ๆ ในห้องเรียน จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง การเจ็บป่วยโรคเรื้อรังทำให้เด็กป่วยถูกแยกจากเพื่อน และสังคมเป็นระยะเวลานาน เด็กจะรู้สึกลำบากในการทำกิจกรรมใน โรงเรียน เช่นการพูดหน้าชั้น ไม่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกท้อแท้เมื่ออยู่ในโรงเรียน ประกอบกับปฏิกิริยาด้านร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นหลายอย่าง ทำให้เด็กป่วยต้องพึ่งพามารดา มากขึ้น บางรายความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นทำให้เด็กมีความเครียด ส่งผลให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อ สังคมทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง (มณีนันท์ สมปอง, 2547) ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

พยาบาลควรส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในเด็กป่วยโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติ

ให้ความรู้แก่ครอบครัวเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในเด็กป่วยโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กป่วยที่มีน้องปกติ และควรให้ความสนใจดูแลเด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง

ทีมพยาบาลในชุมชนควรให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรังแก่ครู เพื่อบางแผนร่วมกัน ค้นหาวิธีการสอนที่เหมาะสม สำหรับเด็กป่วยโรคเรื้อรัง และวิธีการอธิบายให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนเข้าใจเรื่องความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง

2. ด้านการศึกษาการพยาบาล

หลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านการพยาบาล เน้นในเด็กป่วยโรคเรื้อรัง เรื่องการส่งเสริมความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่มีน้องปกติและพี่น้องของเด็กป่วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในกลุ่มเด็กขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลอีกมุมมองหนึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็ก
2. ศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อกnowledgeความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เช่น ระดับความรุนแรงของโรค ระยะเวลาในการเจ็บป่วย ประเภทของโรค ในกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อหารูปแบบการสร้างเสริมความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในเด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้อง